

Ulrik Westman
Tel: 010-698 11 95
ulrik.westman@naturvardsverket.se

ÅRSRAPPORT
2020-05-25

Ärenden:
NV-03910-20

Årsrapport för Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete 2019

Sammanfattning	3
Development cooperation at the Swedish Environmental Protection Agency 2019 – Summary	4
1. Bakgrund	5
2. Omfattning av utvecklingssamarbetet	6
3. Resultat av Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete 2019	7
3.1. <i>Albaniensamarbetet</i>	7
3.2. <i>Bosnien och Hercegovina-samarbetet</i>	7
3.3. <i>Georgiensamarbetet</i>	8
3.4. <i>Globala Programmet – Environmental Governance for Sustainable Natural Resource Management</i>	8
3.5. <i>Globalt program – Stärkta institutioner för ett hållbart klimat</i>	10
3.6. <i>Kosovosamarbetet</i>	11
3.7. <i>Samarbete med Nordmakedonien</i>	11
3.8. <i>Palestinasamarbetet</i>	11
3.9. <i>Serbiensamarbetet</i>	12
3.10. <i>Tanzaniasamarbetet</i>	12
3.11. <i>Twinningprojekt med Serbien</i>	12
3.12. <i>Internationell utbildning angående hantering av vatten och avfall från gruvor</i>	13
4. Tematiska frågor	14
4.1. <i>Systemtänk och integrerat arbetssätt – miljö, mänskliga rättigheter och konflikt</i>	15
4.2. <i>Jämställdhet i internationellt samarbete</i>	15
5. Redovisning av erfarenheter och riskhantering	17
5.1. <i>Erfarenheter angående arbetet med EU-tillnärmning</i>	17
5.2. <i>Lärdomar från jämställdhetsarbetet</i>	17

6. Interna förutsättningar	19
7. Externa förutsättningar	20
8. Resultat av övrigt internationellt samarbete 2019.....	21
8.1. <i>Naturvårdsverkets bidrag till Sveriges politik för global utveckling</i>	<i>21</i>
8.2. <i>Långsiktigt miljö- och klimatsamarbete med strategiskt viktiga länder</i>	<i>21</i>
8.3. <i>Arktiska rådet</i>	<i>24</i>
8.4. <i>Barentsrådets miljöarbetsgrupp</i>	<i>25</i>
8.5. <i>Nordiska ministerrådet</i>	<i>25</i>
8.6. <i>FN:s ekonomiska kommission för Europa (UNECE)</i>	<i>25</i>
8.7. <i>Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD).....</i>	<i>25</i>
8.8. <i>Världshälsoorganisationen.....</i>	<i>26</i>
8.9. <i>Internationella besök till Naturvårdsverket</i>	<i>26</i>
9. Utblick för 2020	27
10. Bilaga 1. Pågående insatser inom Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete per sista december 2019 (kronor)	28

Sammanfattning

Ett av Naturvårdsverkets främsta uppdrag är att arbeta för att det generationsmål som är beslutat av riksdagen ska nås, nämligen ”att lämna över ett samhälle till kommande generationer där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser”. Det medför ett ambitiöst arbete i Sverige, EU och internationellt.

Denna årsrapport syftar till att presentera en sammanfattad redovisning av resultaten från Naturvårdsverkets utvecklingssamarbeten för verksamhetsåret 2019. Rapporten avser i huvudsak verksamhet finansierad av Sida och utgör en sammanfattning av de separata årsrapporterna som enligt särskilda överenskommelser tagits fram för de olika insatserna. I rapporten redovisas, efter önskemål från Sida, dessutom samarbetsområden och aktiviteter inom Naturvårdsverkets övriga internationella samarbeten.

I utvecklingssamarbetet bidrar Naturvårdsverket till att utveckla effektiva miljöförvaltningar baserade på mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer för ömsesidig strategisk nytta så att till exempel åtaganden i internationella miljökonventioner och Agenda 2030 kan uppfyllas. Arbetet sker i projektform under beslutade tidsperioder och i enlighet med regeringens resultatstrategier.

I samarbete med Sida har vi under 2019 arbetat med förberedelse, genomförande och avslut av bilaterala miljöprojekt i Albanien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Kosovo, Nordmakedonien, Palestina, Serbien och Tanzania. Vi har även fortsatt arbetet i ett bredare globalt program i samverkan med bl.a. UNDP och UNEP, där vi också har erhållit finansiering för att fortsätta arbetet 2020–2023 i denna partnerkonstellation med fokus på dels miljöledning inom FN-systemet, dels att arbeta integrerat med miljö och mänskliga rättigheter. Utöver detta har vi också fortsatt implementeringen av Naturvårdsverkets andra globala program där fokus ligger på klimat och hållbar stadsutveckling som ett sätt att bidra till implementeringen av hållbarhetsmålen och Parisavtalet. Resultat från Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete hittas i mer detalj i rapportens kapitel 3.

I andra bilaterala projekt tillsammans med Miljödepartementet har vi valt att fokusera på områden som har stor relevans för svenskt och globalt miljö- och klimatarbete. Där ligger fokus för närvarande på framförallt Brasilien, Indien, Indonesien, Kina, Ryssland, Sydafrika och USA. Detta arbete beskrivs i rapportens kapitel 8.

I våra multilaterala samarbeten bidrar vi med underlag och expertkunskap för att utveckla det internationella miljö- och klimatarbetet. Det sker inom till exempel Arktiska rådet, Barentsrådet, Nordiska ministerrådet och OECD. Naturvårdsverkets multilaterala arbete beskrivs i rapportens kapitel 8.

Development cooperation at the Swedish Environmental Protection Agency 2019 – Summary

One of the most important tasks for the Swedish Environmental Protection Agency (SEPA) is to contribute to the “generation goal” decided by the Swedish parliament – “to hand over to the next generation a society in which the major environmental problems in Sweden have been solved, without increasing environmental and health problems outside Sweden’s borders”. For us, this means that we work with high ambitions in forwarding the environmental agenda in Sweden, EU and internationally.

This annual report provides an overview of the results from development cooperation carried out by the SEPA and our partners in 2019. The report pertains to the Sida-financed activities and comprises a summary of the separate annual reports compiled according to the agreements for our different projects. At Sida’s request, the report also presents other collaborations and activities within the scope of the international cooperation at the Swedish EPA.

SEPA contributes to the development of more effective and efficient environmental governance, based on human rights, democracy and rule of law, for mutual strategic benefit within the framework of development cooperation, which improves our capability to fulfil obligations in international environmental conventions and the 2030 Agenda. Our work is carried out in the form of projects in compliance with formulation of strategies from the government.

In our development cooperation 2019, financed by Sida, we have worked with preparation, implementation and finalization of projects in Albania, Bosnia and Hercegovina, Georgia, Kosovo, North Macedonia, Palestine, Serbia and Tanzania. We also have continued working in a multi-partner global program together with among others UNDP and UNEP. This program has been granted financing for a new phase 2020-2023, where the focus of the program is Environmental Management Systems in the UN system and on the nexus between environment and human rights in the governance of the mining sector. In addition to this we have also continued working with our other global program targeting climate and sustainable urban development as a way of accelerating implementation of the SDGs as well as the Paris Agreement. Results from SEPA’s development cooperation, which is also the focus for this report, can be found in Chapter 3.

For our environmental bilateral project portfolio in collaboration with the Ministry of Environment, SEPA is working in areas with high relevance for both Swedish and global work concerning environment and climate. Current focus countries are Brazil, India, China, Russia, South Africa and USA. This work is described in Chapter 9 of this report.

Within our multilateral cooperation we contribute with expert knowledge and policy recommendations with the purpose of developing international work concerning environment and climate. This line of work takes place in e.g. the Arctic Council, the Barents Euro-Arctic Council, the Nordic Council of Ministers, and OECD. This is described in Chapter 9 of this report.

1. Bakgrund

Naturvårdsverket är den myndighet i Sverige som har i uppdrag att ha en central roll i miljöarbetet och ska vara pådrivande, stödjande och samlande vid genomförandet av miljöpolitiken.

Sveriges och Naturvårdsverkets långa erfarenhet och kompetens inom miljöförvaltning och styrning ger oss möjlighet att stödja och aktivt delta i utvecklingsarbetet i andra länder och att verka inom multilaterala institutioner och organisationer. Vi bidrar genom kapacitetsstärkande insatser och faciliterar erfarenhetsutbyten, nätverksbyggande och gemensamt lärande, utbildning av miljötjänstemän, som experter inom områden som avfallshantering, gruvor, luft- och klimatfrågor och inom naturvård.

Naturvårdsverket ska främja en hållbar utveckling och verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Naturvårdsverket ska delta i det arbete på miljöområdet som regeringen bedriver inom EU och internationellt. I det arbetet ska Naturvårdsverket inom sitt ansvarsområde särskilt bidra till Sveriges politik för global utveckling och genomförandet av politiken samt bedriva bilateralt samarbete. Det framgår även i instruktionen att Naturvårdsverket får bedriva tjänsteexport som är direkt kopplad till det utvecklingsarbete som Naturvårdsverket bedriver internationellt.

Naturvårdsverkets bilaterala samarbeten bedrivs med utgångspunkt från både miljöpolitiska och biståndspolitiska anslag i syfte att dels nå Generationsmålet och de svenska miljö kvalitetsmålen dels att upprätta effektiv miljöförvaltning och styrning i samarbetsländerna och deras miljömyndigheter. Detta arbete bidrar också till att implementera Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. Naturvårdsverkets bilaterala samarbete består av utvecklingsarbete, finansierat av Sida och miljösamarbete finansierat av Miljödepartementet.

Hållbar utveckling handlar inte bara om en god miljö, utan växer fram i samspelet mellan ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Det kan till exempel betyda att ekonomisk tillväxt inte får ske till priset av ett segregerat och ojämnt samhälle och en förstörd miljö. Det kan också betyda att ett förbättrat miljötillstånd får goda effekter på fattigdomsbekämpning, inte minst för utsatta och sårbara grupper som är direkt beroende av fungerande och friska ekosystem för sitt livsuppehälle.

Utvecklingsarbetet (biståndet) har som målsättning att bidra till minskad fattigdom, ökad demokratisering och en hållbar utveckling i andra länder. Biståndet syftar till att stimulera en långsiktig utveckling som ökar människors möjlighet att försörja sig.

2. Omfattning av utvecklingssamarbetet

Våra bilaterala samarbeten genomförs dels med finansiering från Sida, dels genom anslagsposten för bilateralt miljösamarbete.

De Sida-finansierade insatserna och samlad finansiering av miljösamarbete från Miljödepartementet 2016–2019 redovisas nedan i tabell 1.

	2016	2017	2018	2019	Avslut
Finansiering utvecklingssamarbete (totalt Sida) tkr	24 142	23 654	34 731	47 741	
Albanien	324	1 043	2 012	5 141	2020-09-30
Bosnien och Hercegovina		965	479	4 673	2021-12-31
Designbidrag Agenda 2030	356	644			2017-12-31
Georgien	300	1 286	2 109	2 786	2019-12-31
Globala Programmet – Environmental Governance for Sustainable Natural Resource Management	19 314	14 431	19 638	19 041	2019-12-31
Globalt program – Stärkta institutioner för ett hållbart klimat			3 917	7 004	2023-03-31
Kosovo			84	1 007	2020-08-31
Makedonien			593	19	2019-01-31
Nordmakedonien				318	2021-12-31
Palestina	480	527	233	1 212	2022-09-30
Serbien	3 235	4 455	5 096	6 021	2022-04-30
Tanzania				175	2022-06-30
Twinningprojekt med Serbien		261	570	344	2020-02-11
Ukraina	133	42			2017-06-30
Finansiering miljösamarbete (totalt Miljödepartementet) tkr (fr.o.m.2015, ett samlat anslag, 1:13. För 2016 1:14)	15 000	17 101	29 400	29 400	Årligen 31 december

Tabell 1. Redovisning av finansieringen av Naturvårdsverket internationella samarbeten 2016–2019 inklusive de Sida-finansierade insatserna (tkr).

3. Resultat av Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete 2019

Naturvårdsverkets bilaterala samarbeten består av utvecklingssamarbete, finansierat av Sida, och miljösamarbete finansierat av Miljödepartementet. Arbetet sker i projektform under beslutade tidsperioder och i enlighet med regeringens resultatstrategier.

Under 2019 har vi arbetat i projekt och program med Albanien, Bosnien och Hercegovina, Georgien, Kosovo, Nordmakedonien, Palestina, Serbien och Tanzania. Vi har också fortsatt arbetet i våra två globala program, vilka tillsammans innefattar tematiska områden kopplat till klimat, hållbar stadsutveckling, värdering av ekosystemtjänster, miljöledning i FN-systemet, integrerat arbete inom miljö och mänskliga rättigheter i gruvsektorn, och erfarenhetsutbyte och gemensamt lärande tillsammans med statliga myndigheter genom myndigheternas Nätverk för lärande – Kapacitetsutveckling i praktiken. Dessa projekt och program beskrivs i mer detalj nedan.

3.1. *Albaniensamarbetet*

Under 2019 har Naturvårdsverket arbetat med att stötta Albanien i deras EU-tillnärmningsprocess inom miljökapitlet. Tillsammans med våra projektpartners, inklusive lokala och internationella experter, har vi tagit fram en bedömning av screening-förberedelse och behovsbedömning för att förbereda landet inför förhandlingsprocessen. Denna process skapade en förståelse inom de albanska miljömyndigheterna angående vilka miljölagstiftningsfrågor som redan är täckta och vilka de bör arbeta mer med som nästa steg i förhandlingsprocessen.

Året har också innefattat möten och workshops för att påbörja insatser inom olika EU-direktiv kopplade till miljökapitlet. Detta har resulterat i ett underprojekt för stöd till civilsamhället och projekt som fokuserar på att utveckla lagstiftningen för producentansvar.

I november hölls ett givarmöte där albanska miljöministeriet presenterade sina behov. Mötet var mycket uppskattat och möjliggjorde bättre samordning bland givare för att mer strategiskt kunna stötta landet i miljöfrågor, inte minst kopplat till EU-tillnärmningsprocessen.

3.2. *Bosnien och Hercegovina-samarbetet*

Bosnien och Hercegovina (BiH) räknas av Världshälsoorganisationen WHO som ett av de länder i världen som drabbats hårdast av luftföroreningar som förmodas ha långtgående konsekvenser för både miljö och människors hälsa. Ett fyraårigt projekt beslutades i slutet av 2018 med stöd av Sida och genomförandet påbörjades av Naturvårdsverket tillsammans med berörda aktörer i BiH och i Sverige under 2019. Under 2019 fastställde Naturvårdsverket inom ramen för projektet ett samarbete med European Environment Agency (EEA) som för första gången levererar ett harmoniserat datavärldskapsystem för hantering av luftkvalitetsdata för BiH och resten av Västra Balkan. Naturvårdsverket har även under 2019 tillsammans med svenska och bosniska partners utvecklat ett första Quality Assurance/Quality Control protokoll för Bosnien som ett led i att utveckla ett nationellt referenslaboratorium i landet samt utbildat ett nätverk av lokal personal med ansvar för mätstationer i landet. Naturvårdsverket utförde med hjälp av det svenska referenslaboratoriet en utvärdering av bosniska institut

vilket ledde till rekommendationer för utnämning av officiella bosniska referenslaboratorium. Naturvårdsverket genomförde ett större event för regional och internationell media om farorna med dålig luftkvalitet kopplat till hälsa. Naturvårdsverket fastställde under 2019 också en sekondering av en svensk miljöinspektör till BiH som under året stärkt bosniskt inspektionsarbete och genomlyst bosnisk miljölagstiftning med förslag om åtgärder. Vi har också påbörjat arbetet att tillsammans med bosniska och svenska partners identifiera vilka åtgärder som på ett kostnadseffektivt sätt skulle kunna förbättra luftkvaliteten och därmed människors hälsa i städerna Sarajevo och Banja Luka.

3.3. *Georgiensamarbetet*

Ett treårigt avfallsprojekt med Georgien avslutades i maj 2019. Projektet har samlat Georgiska miljöministeriet och tre avfallsföretag för att utveckla kunskap om hantering av farligt och bionedbrytbart avfall, stärka implementering av producentansvaret, hantering av farligt avfall och deponier, samt att introducera en metod för miljöförbättrande investeringar i förorenade områden. Utöver möten och föreläsningar som gav en mer teoretisk genomgång av tidigare nämnda områden fick en av projektets partners möjlighet att delta i ett on the job training-program, där de besökte svenska avfallsföretag i mars 2019 och fick veta hur de hanterar avfall och genomför separat avfallsinsamling från befolkningen. Förbättrade teoretiska och praktiska kunskaper inom avfallshantering gav landet en möjlighet att komma närmare sitt mål – att höja sin miljölagstiftning till EU-nivå.

3.4. *Globala Programmet – Environmental Governance for Sustainable Natural Resource Management*

Naturvårdsverket har sedan 2014 tillsammans med FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s miljöprogram (UNEP) och Sustainable United Nations (SUN), Environment for Development Initiative (EiD) vid Göteborgs universitet och Lunds universitet genomfört ett globalt program med fokus på hållbar förvaltning av naturresurser, med fyra delprogram. Programmets aktiviteter avslutades under 2019 och programmet fortsätter med en ny fas 2020–2023.

I delprogrammet tillsammans med UNDP, Environmental Governance Programme¹, har vi arbetat på global, nationell och lokal nivå i fyra pilotländer med att integrera mänskliga rättigheter och miljöhänsyn i förvaltningen av gruvsektorn. I Colombia har vi, bland annat genom webbaserade seminarier, workshops och deltagande i nationella konsultationer, stöttat regeringen med att integrera miljö i det nationella ramverket för mänskliga rättigheter. Ramverket, som trädde i kraft 2019, inkluderar indikatorer för att mäta respekt för miljömässiga rättigheter. Ett till resultat från Colombia är att myndigheten för miljötillstånd nu, med utgångspunkt i den analys som programmet tidigare gjort om rättsstatens principer i gruvsektorn, utvecklar en strategi med syfte att stärka lokalsamhällens deltagande i miljötillståndprocessen. Analysen som tidigare publicerats tydliggjorde vikten av att arbeta inkluderande och deltagande för att minska sociala och miljömässiga konflikter i gruvsektorn. De partnerskap som etablerats inom programmet har på så vis skapat förutsättningar för att förhindra och transformera konflikter relaterat till gruvsektorn.

¹ Se <https://www.environmentalgovernanceprogramme.org/>.

I Kenya har samarbetet inom förvaltningen och integrationen av miljö och mänskliga rättigheter stärkts som en effekt av vårt arbete. Som ett exempel genomför nu den nationella miljömyndigheten och den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter gemensamma inspektioner av gruvverksamheter. I Kenya har programmet också stöttat framtagandet av en ny vägledning om hur miljökonsekvensbeskrivningar för gruvsektorn ska tas fram för att mer strategiskt och långsiktigt kunna bedöma konsekvenserna av gruvbrytning. Särskilt fokus ligger på vad som krävs för en hållbar återställning av gruvområdena efter att brytningen upphör.

I Mongoliet har våra utbildningar för miljöinspektörer bidragit till att antalet miljöbrott som klaras upp har ökat. Efter programmets utbildningar riktat till miljöinspektörer har myndigheterna börjat använda nya tekniker, t.ex. drönare, för att identifiera markförstöring kopplat till gruvverksamhet och illegal gruvbrytning. Innan programmet fanns hade data för markförstöring som en följd av gruvverksamhet inte uppdaterats sedan 2012. Efter fem års stöd från delprogrammet är nu påverkansarbete och inspektioner för respekten av mänskliga rättigheter i gruvsektorn också en väl etablerad praxis för den nationella kommissionen för mänskliga rättigheter och andra berörda aktörer.

I Mocambique har programmet stöttat landets Ministry of Mineral Resources and Energy i att både förbereda och lansera en informationskampanj om miljöförvaltning och mänskliga rättigheter i gruvsektorn. Syftet med kampanjen var att stärka medborgares och gruvföretags kunskap om dessa frågor, t.ex. genom att prata om beskattning av gruvaktiviteter och vilka skyldigheter som gruvföretagen har gällande transparens och ansvarsutkrävande.

Under året har vi även startat ett globalt nätverk av unga miljöjournalister där 71 studenter nu har utbildats i att skriva om miljöfrågor med fokus på mänskliga rättigheter i gruvsektorn. De bästa förändringsberättelserna/reportagen som studenterna producerade har nu blivit publicerade av Inter Press (IPS) global new agency² och Kenya's Daily Reporter newspaper³. Delprogrammet har på global nivå genom webinarier, onlinekurs, webforum (Goxi), deltagande i möten, konferenser, sidoevents och rapporter också delat erfarenheter och arbetat för att stärka synergier mellan miljö och mänskliga rättigheter. Detta arbete inkluderar också att stärka kvinnors inflytande i beslutsprocesser i gruvsektorn och hur nationella människorättskommissioner kan arbeta mer aktivt för att både integrera miljöhänsyn och mänskliga rättigheter och lyfta dessa frågor nationellt. Detta har vi gjort i samarbete med bland andra våra samarbetspartner i länderna (tex myndigheter, departement, civilsamhälle), UN Special Rapporteur on Environment and Human Rights, UNITAR, UNEP, UN Women, OHCHR, Intergovernmental Forum on Metals and Minerals, Världsbanken, Canadian International Resources and Development Institute (CIRDI) och många fler. Mellan december och mars hade tex 1 011 personer fullföljt vår onlinekurs. 45% av deltagarna var kvinnor.

² Se <http://www.ipsnews.net/2020/04/growing-youth-activism-environmental-protection-africa/>.

³ Se <https://www.reporter254.com/health-risks-new-initiatives-being-adopted-to-enhance-mercury-free-gold-mining-in-kenya/>.

FN-systemet är en av världens viktigaste normgivande institutioner. Det är därför av största vikt att FN själva föregår med gott exempel i hållbarhetsfrågorna. I delprogrammet tillsammans med UNEP och SUN har Naturvårdsverkets stöd substantiellt bidragit till den breda spridningen av miljöledningssystem inom FN. Vi har under året färdigställt miljöledningsverktyget UN EMS Toolkit som FN kommer att använda brett i hela sin verksamhet. Vi har bistått FN:s flyktingorgan (UNHCR) som nu ska införa systematisk miljöledning i delar av sin organisation. Vi har bidragit med kunskapsstöd inom miljöledning bland annat till FN-sekretariatet, UNEP och FN:s migrationsorganisation (IOM), vilket har gjort att dessa organisationer tagit stora kliv framåt både i att arbeta mer systematiskt med miljöfrågor och med sin direkta miljöpåverkan. Miljöledning nämns nu också som en central del av FN-systemets nya hållbarhetsstrategi vilket vår samarbetspartner SUN bedömer vara till stor del tack vare samarbetet med Naturvårdsverket.

I delprogrammet tillsammans med Efd har vi utvecklat metoder för värdering av ekosystemtjänster. I år har vi stärkt FN:s statistikavdelnings (UNSD) arbete med att utveckla värderingsmetoder för ekosystemtjänster och slutfört studier om stadsnära ekosystemtjänster, pollinering och vattenrening. Detta har bidragit till bättre kunskap om ekosystemtjänsters värde, vilket är nödvändigt för ett mer välgrundat beslutsfattande.

Inom ramen för det fjärde delprogrammet har vi under året tillsammans med myndigheternas Nätverk för lärande – Kapacitetsutveckling i praktiken (N4L) varit drivande för att skapa bättre kunskap om jämställdhet i utvecklingssamarbetet, antikorrupsionsarbete, och hållbart resande. Detta har vi gjort genom att hålla seminarier tillsammans med bland andra Polisen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Arbetsförmedlingen, Trafikverket, Statistiska Centralbyrån, Folke Bernadotte Akademin och Sida. Naturvårdsverket har varit en av de drivande myndigheterna inom N4L. Naturvårdsverket och UNDP samorganiserade även en global flygri kurs om miljö och mänskliga rättigheter tillsammans med Sida Partnership Forum och bidrog både med innehåll och till att den kunde genomföras digitalt med en hub i Härnösand, en i Bogota (Colombia), en i Nairobi (Kenya) och en i Bangkok (Thailand). Kursen var dels en viktig mötesplats för utbyte av erfarenheter och kontaktskapande såväl inom som mellan hubbarna men inte minst viktig både symboliskt och ur lärandesynpunkt både att och hur vi kan arrangera resfria event med deltagare från flera länder.

3.5. Globalt program – Stärkta institutioner för ett hållbart klimat

Naturvårdsverket har i nära samarbete med flera svenska myndigheter utvecklat ett kapacitetsutvecklingsprogram - Stärkta institutioner för ett hållbart klimat. Programmet finansieras av Sida och dess genomförande löper under en fyraårsperiod (2019–2022). Under programmets första år gavs stöd till 15 förändringsprojekt i fem länder (Etiopien, Kenya, Mocambique, Uganda och Zimbabwe) med det övergripande syftet att stödja implementeringen av nationella åtaganden under Parisavtalet. Det riktade stödet till partnerländerna och utvalda organisationer fokuserar på 1) förbättrad dataproduktion och analys av klimatdata; 2) ökad transparens och; 3) vidareutvecklade och implementerade processer.

Under 2019 har insatserna fokuserat på att utveckla robusta projekt med tydlig problem- och aktörsanalys, tydliga mål och aktivitetsplaner samt metoder för uppföljning och utvärdering. Betydande insatser har också gjorts för att diskutera relevansen av förändringsprojekten gentemot programmålen och anpassa projektplanerna därefter. Detta har huvudsakligen gjorts genom coachning av projekt på distans (varje projekt har en utsedd svensk coach från den svenska resursbasen som fokuspunkt), genom regionala workshops (där relevanta projektdeltagare är inbjudna), och genom nationella workshops och behovsbaserad/projektspecifik coachning på plats. Stödet har också inkluderat olika regionala tematiska insatser kring exempelvis metoder för växthusgasinventering. Programmet har även koordinerat insatser med relevanta internationella aktörer som exempelvis NDC-Partnership samt deltagit i internationella events arrangerade av exempelvis Partnership on Transparency in the Paris Agreement.

Indikativa resultat av insatserna under 2019 visar bland annat att förändringsprojektens mål och aktiviteter bättre kopplar till identifierade problem som exempelvis avsaknad av teknisk kapacitet samt institutionella arrangemang och därmed har ökat relevansen av projekteten samt genomförbarheten.

3.6. *Kosovosamarbetet*

Den 21 mars 2019 skrevs ett avtal under mellan svenska ambassaden i Pristina, Kosovo och Naturvårdsverket med syfte att utveckla ett projektförslag för åren 2020–2024. Under året har olika workshops hållits för att ta fram idéer för ett sådant projekt. Havs- och vattenmyndigheten har med hjälp av Länsstyrelsen i Dalarna och i samarbete med Naturvårdsverket utvecklat idéer till aktiviteter inom området vatten. Kosovos miljömyndighet har deltagit i diskussioner om miljöinformation och förvaltning av nationalparker. Naturvårdsverket har även arrangerat en workshop om klimat och EU tillnärmning vid vilken, förutom Kosovo, även Nordmakedonien och Albanien deltog. Som avslutning hölls ett seminarium där alla förslag diskuterades med berörda. Projektförslaget kommer att skickas in till den svenska ambassaden 2020.

3.7. *Samarbete med Nordmakedonien*

Naturvårdsverket inledde under 2019 ett treårigt projektsamarbete med Nordmakedonien. Samarbetet fokuserar på luftkvalitet, artskydd och EU-tillnärmning. Under 2019 fokuserade Naturvårdsverket på att kartlägga behovet inom de respektive komponenterna för att bäst möjligt möta och förbättra landets förmåga att hantera de aktuella miljöproblemen. Huvuddelen av projektet kretsar kring luftkvalitet, och under året initierade Naturvårdsverket en kartläggning av Nordmakedoniens nuvarande mätsystem för luftföroreningar med syfte att kunna ge stöd i att ersätta och bygga upp ett nytt modernt mätsystem som harmoniserar med EU:s regelverk kring mätning av luftkvalitet. Vi upphandlade en lokal projektadministratör som ska bistå projektet lokalt i Skopje, samt kartlade behovet kring stöd i EU-tillnärmningsprocessen och planerade för en workshop om artskydd och Cites-konventionen för 2020.

3.8. *Palestinasamarbetet*

Den 19 december 2018 skrevs ett trepartsavtal under mellan Naturvårdsverket och Sida, EQA (den palestinska miljömyndigheten) och Naturvårdsverket samt

EQA och Sida. Avtalet mellan Sida och EQA har som syfte att stärka det palestinska miljöhandlingsprogrammet och löper 2018–2021. De två avtal Naturvårdsverket skrivit under går ut på att stärka EQA:s miljökapacitet med fokus på klimat- och Baselkonventionerna, inklusive spårnings- och Measuring, Reporting and Verification system (MRV). Under 2019 genomförde vi en workshop om farliga ämnen i Stockholm som resulterade i olika checklistor i anknytning till Baselkonventionen. Vi genomförde en workshop i Ramallah som resulterade i en påbörjad projektplan för Palestinas system för rapportering i enlighet med klimatkonventionen. Detta arbete fortsatte därefter under året. Vi har också påbörjat ett arbete med gender och biosäkerhet.

3.9. Serbiensamarbetet

I Serbien har Naturvårdsverket gett fortsatt stöd i EU-tillnärningsarbetet genom projektet ENVAP3, vilket har resulterat i ett utkast till förhandlingsposition som blev klart för beslut av parlamentet i december 2019, inför överlämnande till EU-kommissionen. Vi har bidragit till en förbättrad miljörapportering från Serbiens miljömyndighet genom att identifiera ansvar för fler än 140 rapporteringskrav från EU och bistått med rapportering av IED-direktivet genom att ta fram en vägledning. Under året har även medieutbildningar skett och faktablad har tagits fram angående bland annat luftkvalitet, avfallshantering, naturskydd och klimat.

3.10. Tanzaniasamarbetet

Ett preliminärt samarbete med Tanzania startades 2017 med Naturvårdsverket för att förbättra Tanzanias miljölagstiftning samt genomföra aktiviteter som förbättrar dess implementeringen, bl.a. gällande miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Projektet beslutades under 2019 och Naturvårdsverket utvecklade tillsammans med lokala partners en åtgärdsplan för insatser som del av ett större Sida finansierat projekt mellan de lokala parterna och Sida.

3.11. Twinningprojekt med Serbien

Naturvårdsverket medverkar i ett EU finansierat twinningprojekt i Serbien tillsammans med miljömyndigheten i Österrike och miljöministeriet i Litauen. Sida medfinansierar Naturvårdsverket för bl.a. verkets experter som deltar i projektet. Twinningprojektet består av fyra komponenter inom avfallssektorn och går ut på att ta fram förslag på nationell avfallsstrategi, nationell avfallsplan, avfallsförebyggande program samt ekonomiska styrmedel för hushållsavfall. Naturvårdsverket har lett arbetet i den komponent som myndigheten ansvarar för samt till viss del bidragit med sin expertis i arbetet med de övriga komponenterna som ingår i projektet. Större delen av projektet har färdigställts under 2019 och det kan konstateras att projektet har gått i mål med ett mycket gott slutresultat. Företrädare för det serbiska miljöministeriet har uttryckt att de dokument som har tagits fram inom ramen för twinningprojektet kommer att vara en mycket viktig komponent i Serbiens EU-tillnärningsprocess. Sveriges deltagande i twinningprojektet har därmed varit ett bra komplement till de andra insatser som Sverige har genomfört och kommer att genomföra framöver för att stödja Serbiens EU-tillnärningsprocess.

3.12. Internationell utbildning angående hantering av vatten och avfall från gruvor

Hantering av vatten och avfall från gruvor är en ny utbildning som Sveriges geologiska undersökning (SGU) erbjuder i samarbete med Luleå tekniska universitet och Naturvårdsverket. Under 2018–2024 anordnar SGU tio utbildningar i Sverige med projektarbeten i deltagarnas länder. Utbildningen är öppen för deltagare från låg- och mellan-inkomstländer med en växande eller etablerad gruvindustri. Utbildningen finansieras av Sida.

Första kurstillfället hölls tre veckor i oktober 2018 i Malå där Naturvårdsverket bidrog med kunskap inom tillståndsgivning, tillsyn, biologisk mångfald samt ekosystemtjänster för miljötjänstemän från Kenya, Tanzania, Etiopien och Zambia. Utbildningen varvar teori med praktiska övningar, flera studiebesök på olika typer av gruvor samt arbete med förändringsprojekt. Uppföljning av förändringsprojekten kommer ske inom en tiomånaders period regionalt i Afrika. Utbildningen har fortsatt under 2019 med två utbildningstillfällen, en treveckorsperiod under maj månad och den andra under tre veckor i september och oktober. Utöver experterna på Naturvårdsverket har också UNDP och Globala programmet/Environmental Governance Programme deltagit i utbildningen då kopplingar finns till gruvhantering och miljö- samt mänskliga rättigheter vilket har varit mycket uppskattat av deltagarna.

4. Tematiska frågor

Naturvårdsverkets myndighetskompetens fokuserar på förvaltning och styrning angående klimat och luft, biologisk mångfald och ekosystemtjänster, mark och förorenade områden, kretslopp och avfall samt miljöövervakning och miljöforskning. Naturvårdsverket ska dessutom vägleda de myndigheter som har ett ansvar i miljömålssystemet och samordna miljömålsuppföljningen. I våra internationella samarbeten försöker vi till så stor utsträckning som möjligt tillvarata dessa kompetenser samt vad det innebär att vara en nationell förvaltningsmyndighet på miljö- och klimatområdet och vara del i ett erfarenhetsutbyte och ett gemensamt lärande med våra partners.

Naturvårdsverkets olika samarbetsprojekt inkluderar ofta tematiska frågor som demokrati, och mänskliga rättigheter (inklusive jämställdhet) och konflikt. I den feministiska utrikespolitiken som lanserats av den sittande regeringen är *jämställdhet* en nyckelfråga som bland annat skall genomsyra utvecklingspolitiken. Målet med denna utrikespolitik är att bidra till jämställdhet mellan könen genom att omsätta genusperspektivet på ett sammanhängande sätt i agendasättande, informationsinhämtning, analys, beslut, design och genomförande av insatser, liksom i uppföljning och utvärdering. Politiken betonar att jämställdhet är en förutsättning för långsiktig demokratisk utveckling och för en rättvis och hållbar global utveckling.

Kopplingarna mellan miljö och jämställdhet är tydliga. Eftersom män och kvinnor har olika roller i familjen, i samhället och på arbetsplatsen har de sannolikt olika attityder, prioriteringar, makt och inflytande när det handlar om miljöfrågor. Män och kvinnor interagerar också på olika sätt med miljön vilket innebär att de har olika möjligheter och förutsättningar att skydda miljön. I de flesta av våra samarbetsländer har exempelvis kvinnor ett särskilt ansvar för vatten- och avfallsfrågor, samtidigt som det oftast är män som tar beslut kring dessa frågor på samhällsnivå. Beslut som inte alltid fångar upp kvinnors synpunkter och behov.

En hälsosam *miljö och mänskliga rättigheter* är ömsesidigt beroende av varandra. En hälsosam miljö är en förutsättning för åtnjutandet av många mänskliga rättigheter. För att ge några exempel: rätt till liv, hälsa, mat, vatten, utbildning, adekvat boende, kultur, utveckling och inte minst barns rättigheter. Samtidigt är utövandet av många mänskliga rättigheter, t.ex. rätt till information, deltagande och rättvisa men även åsikts- och yttrandefrihet, förenings- och mötesfrihet och förbud mot diskriminering, helt nödvändiga för att skydda miljön. Genom att stärka mänskliga rättigheter och demokratiska strukturer och processer inom miljöförvaltningen stärks också demokratins omfattning och räckvidd i samhället.

Globala trender som ökad konsumtion, miljöförstöring och klimatförändringar sätter ohållbart hög press på tillgänglighet och användbarhet av naturresurser som land, vatten och ekosystemtjänster. När regeringar, statliga och lokala offentliga organ fallerar i sitt ledarskap och förvaltning av naturresurser riskerar detta att vara en bidragande faktor till väpnade *konflikter*, att fördjupa pågående konflikter och/eller leda till ökad migration. Utmaningarna associerade med att förebygga, hantera och lösa konflikter över naturresurser kan väl komma att definiera global fred och säkerhet under 2000-talet.

Nedan redovisas några exempel på kopplingar mellan olika tematiska frågor utifrån våra pågående samarbeten.

4.1. *Systemtänk och integrerat arbetssätt – miljö, mänskliga rättigheter och konflikt*

Naturvårdsverkets samarbete med UNDP inom det Globala Programmet/Environmental Governance Programme syftar till att stärka fattigheds- och rättighetsperspektivet inom miljöförvaltningen genom att operationalisera av principer för rättsstaten och mänskliga rättigheter. I detta ingår att stärka miljöförvaltningens såväl som andra berörda aktörers förmåga att interagera, samverka och samarbeta för att stärka kapaciteten på samhällsnivå för att driva miljö- och utvecklingsagendan framåt. En viktig komponent i programmet är därför att etablera samarbete och samverkan mellan berörda departement och myndigheter med nationella kommissioner för mänskliga rättigheter och civilsamhällsorganisationer som jobbar med miljö och mänskliga rättigheter. Den här typen av breda partnerskap har varit en viktig förutsättning för att på ett bra och effektivt sätt kunna arbeta integrerat med, i globala programmets fall, miljö och mänskliga rättigheter.

Efter decennier av väpnad konflikt, pågår nu en fredsprocess i Colombia. Då gerillagrupperingar har kontrollerat illegala gruvor som har finansierat deras verksamhet nu kommer under statlig kontroll, och då lokala samhällen opponerar sig mot både storskalig och småskalig gruvdrift, står den colombianska regeringen inför stora utmaningar med att hantera gruvsektorn i landet. Det Globala Programmet (delprogram 1, Environmental Governance Programme) har bidragit och bidrar till fredsprocessen genom att resultaten av den analys av hur principer för mänskliga rättigheter och rättsstaten säkerställs och skyddas i den offentliga förvaltningen av gruvor som genomförts inom ramen för programmet används av Gruvdepartementet för att informera landets nya strategi för utvinningsindustrin, system för tidig varning, och strategi för deltagande i miljöstillståndsprocesser. Här är det tydligt hur miljömässiga aspekter i utvecklingssamarbetet samspelar med t.ex. fredsbyggande. För att till fullo kunna dra nytta av synergier med ett integrerat arbetssätt behöver vi arbeta i breda partnerskap där vi kan komplettera varandras kompetenser och mandat samt få in flera perspektiv, framförallt de med traditionellt minst inflytande, för att samskapa lösningar som fungerar även för de som lever i fattigdom och marginalisering.

4.2. *Jämställdhet i internationellt samarbete*

Samtliga delprogram inom Globala Programmet har en stark jämställdhets- och diversitets/mångfaldskomponent vilket bidrar till genomförandet av Sveriges målsättningar inom området. Programmet utgår från att det är helt nödvändigt att stärka kvinnors roll som förändringsaktörer för att nå våra miljömål och en hållbar utveckling. I programmets delprogram 1 har vi t.ex. i Colombia tillsammans med UNDP stöttat Ministry of Mines and Energy att utveckla en policy för gender inom mining. Vi har också tillsammans med UNDP, UN Women, UNDP Colombia och UNDP Learning for Nature organiserat ett webinarie om gender och gruvindustrin. Detta är ett sätt att visa på kopplingar mellan programmets miljömässiga dimensioner, gruvförvaltningen och gender.

Jämställdhet har också varit viktiga huvudinslag i delprogram 4:s workshopar med Nätverket för Lärande.

Under 2019 har Naturvårdsverket som för 2018 haft tillträde till Sidas ramavtal angående jämställdhetsexperter. Det har möjliggjort att vi i samarbeten med bl.a. Georgien och Palestina kunnat stärka upp gender-dimensionen av våra projekt. I samarbetet med den palestinska miljömyndigheten EQA integrerar vi med hjälp av Sidas gender helpdesk jämställdhet i den del av projektet som handlar om att stötta Palestinas implementering av Baselkonventionen. Under året har arbetet koncentrerats på att etablera en baslinje för genderaspekter i Palestinas arbete i Basel, Rotterdam och Stockholm enligt etablerade internationella metoder. Arbetet kommer att fortsätta genom att ta fram förslag för att öka kvinnors representation, etablera en metod för att analysera gender inom området farligt avfall och ta fram en träningsmodell för kapacitetsutveckling på området.

Utöver detta så använder vi i den mån det är möjligt könsdisaggregerade data för att fånga upp kvinnors perspektiv och behov.

5. Redovisning av erfarenheter och riskhantering

Under denna rubrik sammanfattas några konkreta exempel från olika samarbetsländer där Sida-finansierade projekt har genomförts. De största projektriskerna identifieras och några erfarenheter av våra tillvägagångssätt för att hantera riskerna redovisas. Fokus ligger på erfarenheter från arbete med EU-tillnärmning och jämställdhet.

5.1. Erfarenheter angående arbetet med EU-tillnärmning

Naturvårdsverket har under året verkat för att stödja EU-tillnärmning på miljöområdet i framförallt Albanien, Bosnien och Hercegovina, Serbien, Nordmakedonien och i Georgien.

I Georgien medverkar Naturvårdsverket till kapacitetsbyggande och stöd till åtgärder för implementering av ett integrerat system för avfallshantering i enlighet med EU:s krav och normer. En utmaning för projektet var ett relativt stort antal projektpartners (4 st, Miljöministeriet och tre avfallföretag) med olika förfrågningar och intresse. Ytterligare utmaningar var överblick över andra projekt inom EU-tillnärmning i regionen finansierat av andra givare och en dynamiskt och snabbt föränderlig miljö. Här är en lokal projektledare eller koordinator ett bra stöd för att kunna anpassa sig till förändrade förutsättningar.

I Serbien har Naturvårdsverket bistått med förberedelserna inför medlemsförhandlingarna. Serbien har tagit fram ett utkast till förhandlingsposition som lämnats till Parlamentet för beslut innan det skickas till EU-kommissionen. Det twinningprojekt som Naturvårdsverket medverkar i har i huvudsak färdigställs under året. Företrädare för det serbiska miljöministeriet har uttryckt att de dokument som har tagits fram är en mycket viktig komponent i att stötta Serbien i EU-tillnärmningsprocessen. Naturvårdsverkets deltagande i twinningprojektet har därmed varit ett bra komplement till de andra insatser som bl.a. Sverige genomför för att stödja Serbiens i sin EU-tillnärmningsprocess.

I Nordmakedonien har Naturvårdsverket påbörjat en kartläggning av landets behov av stöd kring sin EU-tillnärmningsprocess. Inledande möten har ägt rum med landets miljöministerium och planering för regionala och nationella aktiviteter för att öka kunskapen om EU:s miljökapitel 27 har påbörjats. Aktiviteterna ska äga rum under 2020 och 2021 inom ramen för Naturvårdsverkets treåriga projekt i landet.

5.2. Lärdomar från jämställdhetsarbetet

Under 2019 har Naturvårdsverket fortsatt arbetet med jämställdhet och har fått en del nya lärdomar utav detta. Det har visat sig att många myndigheter står inför samma utmaningar i integrering av jämställdhet i sina utvecklingsprojekt. Genom fortsatt erfarenhetsutbyte kan myndigheterna lära från varandra. Därför är det viktigt att vi fortsätter vara drivande i Nätverket för Lärande (N4L) även i fortsättningen.

En lärdom från vårt bilaterala samarbete med Georgien kopplat till jämställdhet är vikten av att integrera gender redan tidigt i diskussionerna med våra samarbetspartners och att vara överens om varför och hur det ska göras. Våra

erfarenheter från Georgien visar också på vikten av att ha med genderaspekter i programmets uppföljning och lärandeaktiviteter så att det blir en integrerad del av programmet och inte en stand-alone komponent.

6. Interna förutsättningar

Under 2019 har ca 50 experter på Naturvårdsverket medverkat i de olika samarbetsprojekten. Det är ungefär på samma nivå jämfört med tidigare år. Naturvårdsverkets egen personal utgör den viktigaste resursen i utvecklingssamarbetet. Naturvårdsverkets personal utgör också grunden i den helhetssyn på miljöstyrning och förvaltning som bildar den myndighetsspecifika kompetensen. Samtidigt samverkar Naturvårdsverket med många andra myndigheter och aktörer i genomförandet av miljöpolitiken och utvecklingssamarbetet. Myndigheter som KemI, SMHI, HaV, SGU, SLU, m.fl. och aktörer som IVL m.fl. blir naturliga samarbetsparter också i det internationella arbetet. Naturvårdsverket har också ramavtal för konsultmedverkan t.ex. för LFA/RBM (Logical Framework Analysis/Results Based Management).

Naturvårdsverket arbetar fortsatt i enlighet med den antagna strategin för internationella samarbeten 2016–2020 som även inkluderar Agenda 2030. Den omfattar verkets bilaterala och multilaterala samarbeten och har följande mål:

- a) Naturvårdsverkets internationella samarbeten bidrar till vår vision och till att förbättra den svenska rådigheten vad gäller generationsmålet och uppfyllande av miljökvalitetsmålen.
- b) Naturvårdsverkets internationella samarbeten bidrar till att utveckla effektiva miljöförvaltningar nationellt, regionalt och globalt.
- c) Naturvårdsverkets internationella samarbeten bidrar till både nationellt och internationellt miljöarbete för ömsesidig strategisk nytta som t.ex. att åtaganden i internationella miljökonventioner kan uppfyllas.
- d) Naturvårdsverkets internationella samarbeten har en inriktning som motsvarar verkets unika kompetens och resurser.

Strategin beskriver vidare myndighetens unika kompetens i internationella samarbeten. Strategin anger att vår unika kompetens utgörs av vår roll och våra erfarenheter som central miljömyndighet. Detta omfattar en helhetssyn på styrning och förvaltning av miljöpolitiken (environmental governance) dels i bred bemärkelse och dels inom följande mer specifika områden;

- klimat och luft (särskilt rapporteringsfrågor),
- hållbar produktion och konsumtion (särskilt avfall, föroreningar och utsläpp),
- uthållig användning av naturresurser (särskilt biologisk mångfald och ekosystemtjänster).

Dessa områden ingår också i det övergripande konceptet grön ekonomi/tillväxt där de ekologiska och ekonomiska perspektiven kopplas samman.

Naturvårdsverkets interna riktlinjer för hur myndigheten bedriver internationella samarbeten, både multilaterala och bilaterala samarbeten, finns sedan tidigare publicerade på myndighetens intranät.

7. Externa förutsättningar

Externa förutsättningar för Naturvårdsverkets medverkan i utvecklingsarbetet handlar dels om behov och efterfrågan från samarbetsländer och organisationer, dels styrning och finansiering som möjliggörs genom svensk bistånds- och miljöpolitik.

Behov och efterfrågan hänger nära samman med globala miljöutmaningar som påverkar utvecklingsländer och riskerar att förvärra fattigdomen. Att utveckla samarbetsländers institutionella kapacitet för att effektivt kunna hantera miljö och naturresurser betonas av såväl den svenska som den internationella biståndsagendan. Naturvårdsverkets samarbeten sker inom ramen för regeringens tematiska prioritering miljö och klimat. Det finns tydliga beröringspunkter även till demokrati och mänskliga rättigheter eftersom miljöstyrning och förvaltning också handlar om rättsstatens grundläggande principer för att främja öppenhet och deltagande.

I september 2015 antog FN:s generalförsamling 17 globala mål för hållbar utveckling, den så kallade Agenda 2030 (eller Sustainable Development Goals, SDG). För första gången har vi nu antagna globala mål som ska genomföras i FN:s samtliga medlemsländer oavsett deras ekonomiska förutsättningar. Hållbar utveckling handlar inte bara om en god miljö, utan växer fram i samspelet mellan ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Det kan till exempel betyda att ekonomisk tillväxt inte får ske till priset av ett segregerat och ojämlikt samhälle och en förstörd miljö. För Sveriges del kommer genomförandet av de globala målen att innebära en del utmaningar, både inom miljö- och klimatområdet och inom andra samhällsområden. En del utmaningar känner vi igen från arbetet att genomföra de nationella miljömålen som i många fall speglar de globala utmaningarna.

Politiken för global utveckling anger sex utmaningar där klimatförändringar och miljöpåverkan är en. Vidare ska Sverige verka för att minska klimatförändringar, stödja insatser för uthållig användning av naturresurser, integrera ekosystemtjänster i samarbetsstrategierna för olika länder och agera för hållbar konsumtion och produktion.

8. Resultat av övrigt internationellt samarbete 2019

8.1. Naturvårdsverkets bidrag till Sveriges politik för global utveckling

Naturvårdsverket ska bidra till utveckling och genomförande av Sveriges politik för global utveckling (PGU). Den övergripande målsättningen är en rättvis och hållbar global utveckling. Naturvårdsverket har under året bidragit till PGU på flera sätt. Förutom det Sida-finansierade utvecklingssamarbetet har Naturvårdsverket även bidragit till PGU inom ramen för miljöpolitiken. Finansiering sker genom förvaltningsanslag och sakanslag från Miljödepartementet.

Naturvårdsverket bidrar med underlag och expertkunskap för att utveckla det internationella miljöarbetet. Vi har i samverkan med Miljödepartementet och Sida valt att fokusera på samarbeten som är viktiga för svenskt och globalt miljöarbete. På regional nivå bidrar vi till samarbeten inom till exempel Norden, Arktis och Barentsregionen och på global nivå till miljöarbetet inom till exempel OECD (Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling), UN Environment (FN:s miljöprogram) och UNDP (FN:s utvecklingsprogram).

Verket deltar i styrelsearbetet för den finansiella mekanismen under Montrealprotokollet och därmed till att genomföra beslutet att avveckla det ozonnedbrytande ämnet HCFC. Naturvårdsverket är även nationell fokuspunkt för det tioåriga globala ramverket för hållbar konsumtion och produktion (10YFP).

8.2. Långsiktigt miljö- och klimatsamarbete med strategiskt viktiga länder

Miljö- och klimatsamarbete med strategiska länder av Hav- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut och Östersjöstaternas råd.

Dagens miljöutmaningar är till stora delar gränsöverskridande och kan inte enbart lösas inom Sveriges gränser. De stora ekonomierna Brasilien, Ryssland, Indien, Indonesien, Kina och Sydafrika (BRIICS) har exempelvis omfattande tillverkningsindustrier som levererar produkter till såväl en inhemsk som global marknad. Dessa befolkningsrika länder har stor påverkan på den globala resursanvändningen och miljöprestandan och är därför viktiga aktörer för globalt miljö- och klimatsamarbete. Att utveckla relationer med strategiska samarbetsländer är dessutom positivt ur närings-, export- utrikes- och säkerhetspolitiska aspekter.

Genomförandet av Agenda 2030, internationella miljökonventioner och flera miljökvalitetsmål kräver internationellt samarbete. Inte minst bilaterala samarbeten med de stora ekonomierna Brasilien, Ryssland, Indien, Indonesien, Kina och Sydafrika. För att nå resultat genom bilaterala internationella samarbeten behövs långsiktiga insatser eftersom samarbetena baseras på långvariga processer och förtroenden.

Om anslaget

Budgetposten om bilateralt samarbete (ap.1) inom bilateralt samarbete (1:13) uppgick 2019 till 29,4 miljoner kronor. Samarbeten sker med länder som har strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatarbetet. Brasilien, Ryssland,

Indien, Indonesien, Kina och Sydafrika prioriteras inom anslaget aktiviteter, speciellt för de delar som genomförs av Naturvårdsverket. Vi samarbetar också med USA inom ramen för 1:13. En del av anslaget används för aktiviteter inom Barentsrådet, Arktiska rådet och Nordiska ministerrådet. Medlen inom anslaget, som Naturvårdsverket har i uppdrag att förvalta, fördelades mellan Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalie-inspektionen, Naturvårdsverket, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) och Östersjöstaternas råd. Avsnitten nedan fokuserar på de projekt som Naturvårdsverket genomför.

Miljö- och hållbarhetsmål

Miljö- och klimatsamarbetena med de strategiska länderna berör en rad tvärgående frågor och flera av FN:s globala hållbarhetsmål. Arbetet kopplar även på flera sätt till de svenska miljö kvalitetsmålen, generationsmålet och till flera internationella miljökonventioner.

Giftfri miljö

I frågor om giftfri miljö har bland annat samarbetena med Brasilien och Kina bidragit till att stärka kemikaliekontrollen. I Indien, i det starkt förorenade området Bhopal, har fortsatta aktiviteter genomförts kring saneringsåtgärder till en hållbar livsmiljö och tillgång till dricksvatten. Ryssland har haft och fortsätter att ha en betydande påverkan på såväl luft som klimat liksom på Östersjöns miljö. Reglering av industriutsläpp i landet, som bland annat adresseras i landets uppdaterade miljöprövningslagstiftning, har därmed stor inverkan på flera svenska miljömål, däribland giftfri miljö. I Indien har vi bidragit till utbildningar angående bland annat hantering av elektronik- och farligt avfall samt kontinuerlig övervakning i samband med tillsyn och egenkontroll. Deltagarna har uttryckt att de har fått nya kunskaper till nytta för att förbättra avfallshanteringen och tillsynen i indiska delstater. Detta arbete gör vi tillsammans med miljöorganisationen Centre for Science and Environment. Under året har vi fortsatt samarbetet med Sydafrikas miljödepartement med fokus på hushållens farliga avfall och därmed genomförandet av delmål 12:4 i Agenda 2030 om ansvarsfull hantering av kemikalier och avfall. Inom pilotprojektet med Buffalo City kommun har utbildningar hållits för den personal som kommer att hantera insamlingen av farligt avfall inom projektet. Samarbetet inom Arktiska rådet bidrar med faktaunderlag, policyrelevanta rekommendationer och konkreta projekt. Inom ramarna för det svenska ordförandeskapet i Barentsrådets miljöarbetsgrupp (BEAC WGE) 2017–2020 bidrar aktiviteterna till Barentsrådets undergrupp för avveckling av så kallade hotspots, eller särskilt svåra utsläppskällor.

Jämställdhet

Som bidrag till FN:s hållbarhetsmål om jämställdhet och minskad ojämlikhet ska aktiviteter i Arktis öka ursprungs- och lokalbefolkningars engagemang och delaktighet i miljöarbetet och på innovativa sätt tillgängliggöra det för dessa grupper. Det bilaterala samarbetet med Ryssland har bidragit till ett stärkt engagemang från ryska ungdomar i genomförandet av Agenda 2030.

Hållbara samhällen

Samarbeten som bidrar till mål om exempelvis god bebyggd miljö, hållbara samhällen och hållbar energi omfattar bland annat Brasilien där aktiviteter ska minska städernas negativa miljöpåverkan, bl.a. genom aktiviteter kring hantering

av kommunalt avfall och förebyggande av matavfall. Samarbetet i Brasilien omfattar t.ex. aktiviteter inriktade på att utbilda kommuner i att utveckla strategiska avfallsplaner samt insatser mot att minska mängden matsvinn bland hushåll och gatumarknader. Inom området hållbara samhällen ingår även de insatser som Naturvårdsverket finansierat för att minska nedskräpningen av plast genom att kartlägga källorna och utveckla planer för att förebygga nedskräpning av plast samt kommunikationsstöd. I Ryssland inbegrep arbetet bland annat att stödja två ryska län som håller på att införa resurseffektiviseringsstrategier för kommunalt hushållsavfall. Aktiviteterna i Sydafrika ska bidra till en bättre avfallshantering och därmed minskade utsläpp av bland annat växthusgaser. Naturvårdsverket har på initiativ från Miljödepartementet påbörjat samarbeten med delstaten Kalifornien i USA med fokus på bland annat transporteffektivt samhälle. I samarbetet har vi tagit fram en kartläggning angående politiska styrmedel för transporteffektivitet i Sverige och Kalifornien för att skapa förutsättningar för minskade utsläpp från transportsektorn.

Hållbar konsumtion

Konsumtionen i Kina ökar kraftigt och landets beslutfattare fäster ökad uppmärksamhet på konsumtionens roll för landets fortsatta ekonomiska utveckling och dess miljö- och resursimplikationer. Naturvårdsverket tillsammans med flera andra svenska organisationer samarbetar med Kina för att genomföra en policystudie och ta fram rekommendationer till kinesiska regeringen om hur Kina kan arbeta med hållbar konsumtion på ett systematiskt sätt. Studien genomförs under 2019–2021 och sker inom miljørådet ”China Council for International Cooperation on Environment and Development”.

Hav och marina resurser

I samarbeten inom hav och marina resurser där aktiviteter bidrar till miljömålen om hav i balans samt levande sjöar och vattendrag, ingår bland annat utveckling av metoder för hållbar havsplanering. I Brasilien arbetar vi med insatser för att minska marin nedskräpning. För att minska förekomsten av plaster i hav och natur driver Naturvårdsverket ett pilotprojekt i samarbete med Santos kommun, där vi bidragit med att kartlägga avfallsströmmarna och ta fram en handlingsplan för genomförandearbetet. Piloten är tänkt att skalas upp på nationell nivå och i ett första skede delas erfarenheterna med ytterligare åtta kustkommuner i Brasilien. Under året har ett samarbete inletts med Indonesian Waste Platform (Indonesiens motsvarighet till Avfall Sverige) i syfte att minska nedskräpningen av plast till världshaven. Insatsen har fokus på att förbättra insamlingen och källsorteringen av avfall tillsammans med skolorna och kommunen i Labuan Bajo. I sin tur bidrar samarbetet med Ryssland till att stärka de ryska myndigheternas förmåga att förvalta den marina miljön på ett mer hållbart sätt.

Klimat och luft

I samarbetena inom luft och klimat bidrar aktiviteterna till svenska och globala klimatmål, samt mål om frisk luft och skyddande ozonskikt. Handel med utsläppsrätter är ett viktigt styrmedel för att minska utsläpp av klimatpåverkande gaser och driva på en mer fossilfri utveckling. Naturvårdsverket samarbetar med Kina och USA inom detta område. Efter flera års pilotförsök på regional och stadsnivå startade Kina ett nationellt system för handel med utsläppsrätt under 2019. Naturvårdsverket genomförde dialoger med kinesiska miljöministeriet och

dess stödorganisation National Center for Climate Change Strategy Research and International Cooperation och parterna utbytte kunskap och erfarenheter från sina respektive arbete med utsläppshandel. Som en input till det fortsatta samarbetet har Naturvårdsverket initierat en studie om utsläppshandel och grön finansiering. Studien fokuserar på frågeställningar som hur utsläppshandeln kan stärka ekonomiska incitament för industrier att investera i utsläppsminskande tekniker och åtgärder och hur grön finansiering kan stödja utsläppshandeln och accelerera industriomställningar för en mer fossilfri utveckling. Frågeställningarna är relevanta för klimatarbetet och utveckling av utsläppshandeln i såväl Sverige och EU som i Kina. I samarbetet med delstaten Kalifornien i USA har vi påbörjat en dialog om reformeringen av EU:s system för utsläppsrätter med syfte att på sikt stärka delstatens styrmedel och därmed prestanda på klimatområdet. Det ryska samarbetet bidrar bland annat till energieffektivisering av byggnader och industrier och en reducering av skadliga luftpartiklar i särskilt förorenade städer. Aktiviteter i Barentsregionen bidrog till genomförandet av Barentsrådets klimatplan. Inom Arktiska rådet genomfördes löpande arbete med klimatfrågor inom flera ämnesområden, t.ex. klimatförändringar och kortlivade klimatpåverkande ämnen.

Ekosystem och biologisk mångfald

Samarbetena bidrar till mål om rikt växt och djurliv samt ekosystem och biologisk mångfald såväl i haven som på land. En komponent i samarbetet med Ryssland inbegriper en genetisk förstärkning av den svenska vargstammen. En stärkt och mer djupgående kunskap om den ryska vargpopulationens genetiska status bidrar till Sveriges arbete med artskydd. Därtill bidrog samarbetet till arrangerandet av den internationella konferensen om områdesskydd, som vartannat år organiseras av Barentsrådets miljögrupp, och som under 2019 hölls i Murmansk i Ryssland. Biologisk mångfald är också ett viktigt samarbetsområde inom Arktiska rådet.

8.3. Arktiska rådet

Naturvårdsverket har representerat Sverige i tre arbetsgrupper samt bidragit med underlag och ståndpunkter kring viktiga miljöfrågor i Arktis.

Inom arbetsgruppen för bekämpning av föroreningar (ACAP) utvecklas och genomförs pilotåtgärdsprojekt inom expertområdena för avfall, sot, kvicksilver och beständiga organiska miljögifter samt den tvärgående expertgruppen för åtgärdsprogram i urfolksbosättningar. Under året har bl.a. ett projekt för bedömning och hantering av miljörisker från kvicksilver utvecklats, liksom ett projekt för utfasning av fluorerade flamskyddsmedel från brandkårer runt om i Arktis.

Arbetsgruppen för miljöövervakning och utvärdering (AMAP) har levererat sammanfattningar för beslutsfattare om klimatförändringar, havsförsurning samt biologiska effekter av föroreningar i Arktis till utrikesministermötet 2019, vilka inkluderar policyrelevanta rekommendationer. Arbetet fortsätter med utvärderingar av klimatförändringar, föroreningar och människors hälsa i Arktis.

Inom arbetsgruppen för biologisk mångfald (CAFF) har Sverige genom Naturvårdsverket bland annat tagit över ordförandeskapet (2019–2021) för

gruppen, påbörjat arbetet med ett nytt arbetsprogram för CAFF 2023–2030, fortsatt att driva initiativen för framtagande av åtgärdsrekommendationer för Arktiska våtmarker och för sektorsintegrering av biologisk mångfald, samt tillsammans med andra länder bidragit till projekt om arktiska flyttfåglar liksom det cirkumpolära övervakningsprogrammet.

8.4. Barentsrådets miljöarbetsgrupp

Sverige har haft ordföranderollen i Barentsrådets Miljöarbetsgrupp (BEAC WGE) under 2019⁴ och har haft som prioritering att fokusera arbetet på klimat, särskilt svåra föroreningskällor (s.k. Barents hotspots), naturskydd, vattenfrågor och regionala samarbeten. Naturvårdsverket har haft en viktig roll i det arbetet i samspel med Miljödepartementet, Länsstyrelserna i de två svenska Barentslänen, Västerbotten och Norrbotten, samt med nationella och regionala myndigheter i de övriga Barentsländerna Norge, Finland och Ryssland. Flera insatser arbetades med under året, bland annat kring klimatfrågor, våtmarker, biologisk mångfald och avvecklingen av olika Barents-hotspotar. Inom ramen för det senare har stora satsningar gjorts för att driva på etablerandet av en ny systematisk planering och genomförande av åtgärder som också länkats till det ryska införandet av en moderniserad miljöprövningslagstiftning förankrad i principen om bästa tillgängliga teknik (BAT).

8.5. Nordiska ministerrådet

Naturvårdsverket har under 2019 bidragit till att sjösätta det nya samarbetsprogrammet för miljö och klimat som ska löpa under perioden 2019–2024. Vi har representerat Sverige i ministerrådets arbetsutskott för miljö och klimat samt deltagit i arbetet kring ämbetsmannakommittén för miljö och klimat. Naturvårdsverket har representerat Sverige i fyra av sex miljöarbetsgrupper samt fem av undergrupperna till dessa.

8.6. FN:s ekonomiska kommission för Europa (UNECE)

Naturvårdsverket representerar Sverige i UNECE:s miljökommitté. Under 2019 påbörjade kommittén planeringen av den nionde ministerkonferensen ”Environment for Europe” (EfE), som kommer att hållas 2021. Sverige drev och fick igenom teman om hållbar infrastruktur och cirkulär ekonomi för konferensen.

8.7. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD)

Vi har under året genomfört ett seminarium i samarbete med Svenskt Näringsliv, om OECD Global Material Resources Outlook to 2060 och Business Models for the Circular Economy (världspremiär). Naturvårdsverket har bidragit med 500 000 kronor till en workshop om mikroplast och textil, vilket har gjort den möjlig och att vi kunnat påverka agendan och deltagandet. Vi har även bidragit med 100 000 till Ad Hoc Climate Expert Group (CCXG) och med 500 000 till en Ad-hoc Task Team on the Basel Convention för att implementera ändringar i Baselkonventionen i OECD:s regelverk. Under året har Naturvårdsverket hjälpt till med att utveckla och svara på flera enkäter, exempelvis på Miljödirektoratets enkät om hur väl gender integreras i länders policys. Vi anser det vara ett lovvärt initiativ av OECD och att vårt svar även kommer att kunna användas i andra sammanhang. Inom området klimatanpassning har vi spridit information om

⁴ Sammantagen period som ordförandeland: november 2017 – februari 2020.

klimateanpassning från OECD till andra myndigheter och drivit klimatanpassningsfrågor i OECD:s arbetsgrupp för klimat, vilket lett till en separat arbetsgrupp på området. Vi har även på Naturvårdsverket påbörjat arbetet med den Mid Term Report som Sverige avser lämna till OECD under 2020.

8.8. *Världshälsoorganisationen*

Med utgångspunkt i ministerdeklarationen i Ostrava, antagen 2017, om WHO:s Environment and Health Process (EHP) har Naturvårdsverket tillsammans med Folkhälsomyndigheten genomfört workshops med brett deltaganden från myndigheter, forskningsinstitutioner och regioner för att samverka om miljörelaterade hälsofrågor. Syftet är att sammanställa en nationell portfölj med strategier och åtgärdsförslag för att säkerställa god miljörelaterad hälsa.

8.9. *Internationella besök till Naturvårdsverket*

Naturvårdsverket välkomnar studiebesök från myndigheter, forskare och studenter i Sverige och från andra länder. Under 2019 har Naturvårdsverket tagit emot 22 studiebesök med totalt 297 deltagare från Afrika, Nordamerika, Sydamerika, Asien och Europa.

9. Utblick för 2020

Naturvårdsverket utvecklar ständigt de internationella insatserna och just nu pågår utvecklingsinsatser för eventuella regionala insatser på Västra Balkan. Vi har även lämnat in en ansökan till Sida inom ramen för innovativa partnerskap där vi vill arbeta med scenarioanalys baserat på deltagande och mänskliga rättigheter som ett sätt att stärka kapaciteten hos samhällets aktörer att hantera framtida miljömässiga och sociala utmaningar med t.ex. gruvdrift. Vi kommer samtidigt att avsluta Twinning-samarbetet i Serbien i enlighet med projektplanen. Det Globala Programmet övergår i en ny fas som Environmental Governance Programme 2020–2023 inom vilket delprogram 1 med UNDP och 2 med SUN fortsätter. Programmet kommer i ännu större utsträckning att fokusera på kvinnors, flickors och ungas roll som förändringsaktörer.

Vi ser såklart också att Naturvårdsverket kan bidra till genomförandet av de globala målen för hållbar utveckling (Agenda 2030) bl.a. genom att dela med sig av svenska erfarenheter och bidra som en jämställd partner i att samskapa lösningar för våra globala utmaningar och längs våra globala värdekedjor. Vi ser också att vår roll som myndighet möjliggör nära och konstruktiva relationer till systemmyndigheter i andra länder och att vi därigenom kan vara en viktig faciliterande aktör i förändringsprocesser. Naturvårdsverket, i samarbete med andra myndigheter är gärna med och bidrar till att utveckla olika former för strategiska diskussioner med Sida i syfte att bättre inkludera miljö- och klimatfrågor i olika insatser. Naturvårdsverket deltar aktivt i GD-forum för Agenda 2030 och är även med i den s.k. lilla GD-gruppen som är med och utvecklar verksamheten. Verket finns också representerat i den operativa arbetsgrupp som är knutet till lilla GD-gruppen.

10. Bilaga 1. Pågående insatser inom Naturvårdsverkets utvecklingssamarbete per sista december 2019 (kronor)

Land/Program	Namn på insats	Beslutad budget, SEK
Albania	Supporting Albanian Negotiations in Environment, Chapter 27 (SANE27)	20 054 000
Bosnia & Herzegovina	Support to Bosnia and Herzegovina in improving Air Quality and Air Quality Management	38 376 770
Global Programme	Global programme - Strengthening Environmental Governance for Sustainable Natural Resource Management	92 213 144
Global Programme - Climate	Strengthening Institutions for a Sustainable Climate	49 500 000
Kosovo	Support to Kosovo Environmental Protection Agency and Ministry of Environment and Spatial Planning	3 000 000
North Macedonia	Supporting North Macedonia in EU accession in the Environmental Field (SMEF) 2019-2021	11 265 000
Palestine	Palestinian Environment Quality Authority capacity building on the Climate and Basel conventions	5 066 900
Serbia	Preparations for negotiations related to Serbia's EU accession process, Phase 3, Environment Accession Project 3 (ENVAP3)	28 000 000
Tanzania	Enhancing National Capacity for Implementation of the Environmental Management Act in Tanzania	3 500 000
Twinning	Twinning Serbia, phase 3	808 143
	Grand total	251 783 957